

**OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA "KASB-HUNARGA
YO'NALTIRISH" FANINI O'QITISHNING NAZARIY ASOSLARI**

Hamdamova Nozima Muqimovna

Falsafa fanlari doktori(PhD), dotsent

Buxoro davlat Pedagogika instituti

70111301 Texnologik ta'lim

yo'nalishi 1-bosqich magistri.

Xayrillayeva Nozima Boboqulovna

Annotatsiya: Tezisda oliy ta'lim muassasalarida "Kasb-hunarga yo'naltirish" fanini o'qitishning nazariy asoslari va uning ta'lim jarayonidagi o'rni yoritilgan. Fan talabalarida kasbiy o'zini anglash, mehnat bozori talablari bilan tanishish va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qilishi ko'rsatilgan. Shuningdek, interfaol metodlar va innovatsion texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: kasb-hunarga yo'naltirish, oliy ta'lim, kasbiy kompetensiya, innovatsion texnologiyalar, mehnat bozori.

Kirish.

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, yoshlarni mehnat bozoriga raqobatbardosh kadrlar sifatida tayyorlash hamda ularning kasbiy shakllanishini ilmiy asosda yo'lga qo'yish masalalari davlat siyosatining eng muhim yo'nalishlaridan biri sanaladi. Oliy ta'lim tizimida bu jarayonni ta'minlaydigan muhim fanlardan biri — "Kasb-hunarga yo'naltirish" fanidir. Mazkur fan yoshlarning kasbiy yo'nalishini to'g'ri tanlash, o'z qobiliyat va imkoniyatlarini anglash hamda zamonaviy mehnat bozorining talablari bilan uyg'un faoliyat yuritishiga xizmat qiladi.

"Kasb-hunarga yo'naltirish" fani nafaqat talabalarga kasb haqida ma'lumot beradi, balki ularni o'z imkoniyatlarini tahlil etishga, mehnat faoliyati uchun zarur kompetensiyalarni shakllantirishga va o'z kasbiy o'sish strategiyasini ishlab

chiqishga o'rgatadi. Shuning uchun ham bu fan o'qitilishining nazariy asoslarini ilmiy jihatdan tahlil qilish, uni zamonaviy ta'lim talablari asosida takomillashtirish bugungi kunda dolzarb masala hisoblanadi.

Asosiy qism

“Kasb-hunarga yo'naltirish” fani talabalarning kasbiy o'zini anglash jarayonini tashkil etish, ularning shaxsiy qiziqishlari, qobiliyatlari, mehnat bozori talablari va jamiyat ehtiyojlarini uyg'unlashtirishni ko'zda tutadi. Fanining asosiy maqsadi — yoshlarni ongli kasb tanlashga tayyorlash, ularning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish va mehnatga nisbatan ijobiy munosabatni rivojlantirishdan iboratdir.

Mazkur fan talabani faqat ma'lum bir soha vakili sifatida emas, balki mustaqil fikrlovchi, ijtimoiy faol, raqobatbardosh shaxs sifatida kamol topishiga xizmat qiladi. U talabani hayotiy maqsadini aniqlashi, o'z kuchli va zaif tomonlarini tahlil qilishi, o'ziga mos kasbni tanlash va shu yo'lda izchil harakat qilishini ta'minlaydi.

“Kasb-hunarga yo'naltirish” fanining nazariy asoslari psixologiya, pedagogika, ijtimoiy fanlar va mehnat iqtisodiyoti bilan uzviy bog'liq. Psixologik nuqtayi nazardan, kasb tanlash jarayoni shaxsning motivatsiyasi, qiziqishi, temperament tipi, individual imkoniyatlari bilan belgilanadi. Pedagogik nuqtayi nazardan esa, bu jarayon o'qituvchining yo'naltiruvchi, maslahat beruvchi va rivojlantiruvchi faoliyati orqali amalga oshiriladi.

Ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan kasbga yo'naltirish jamiyat ehtiyojlari, iqtisodiy rivojlanish tendensiyalari, yangi kasblarning paydo bo'lishi va mehnat bozorining o'zgaruvchan talablari bilan chambarchas bog'liqdir. Shu sababli, fan talabalarda nafaqat shaxsiy manfaatni, balki jamiyat manfaatini ham anglashga yordam beradi.

Oliy ta'lim tizimida “Kasb-hunarga yo'naltirish” fanini samarali o'qitish uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Jumladan, interfaol o'qitish usullari — “aql hujumi”, “keys-stadi”, “klaster”, “muammoli ta'lim”, “rol o'yinlari” kabi metodlar talabalarning faol ishtirokini ta'minlaydi.

Bundan tashqari, kasbiy diagnostika testlari, shaxsiy portfel tuzish, mehnat bozori bilan bog‘liq amaliy topshiriqlar, onlayn kasbiy yo‘naltirish platformalari kabi vositalardan foydalanish jarayonning interaktivligini oshiradi. Shuningdek, fan doirasida talabalar turli soha mutaxassislari bilan uchrashuvlar, seminarlar va mahorat darslarida ishtirok etish orqali o‘z kasbiy dunyoqarashini kengaytiradi.

Kasb-hunarga yo‘naltirish fani yoshlarning shaxs sifatida kamol topishida, ularning o‘ziga ishonchini mustahkamlashda, hayotiy maqsadini belgilashda va ijtimoiy faolligini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Bu fan talabaning o‘z “men”ini anglashiga, shaxsiy qadriyatlarini kasbiy qadriyatlar bilan uyg‘unlashtirishiga, hayotda o‘z o‘rnini topishiga yordam beradi.

Shuningdek, fan jamiyat uchun ham katta ahamiyatga ega. Chunki kasbga to‘g‘ri yo‘naltirilgan yoshlar mehnat bozorida barqarorlikni ta‘minlaydi, malakali kadrlar salohiyatini oshiradi va mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga hissa qo‘shadi.

5. Innovatsion yondashuvlar va integratsiya

Bugungi raqamli transformatsiya sharoitida “Kasb-hunarga yo‘naltirish” fanini o‘qitish jarayonida axborot-kommunikatsion texnologiyalardan foydalanish zarur. Masalan, onlayn platformalar, virtual kasb tanlash dasturlari, sun‘iy intellekt asosida kasbiy moslikni aniqlovchi tizimlar, elektron portfoliolar kabi vositalar ta‘lim jarayonini individuallashtiradi va samaradorligini oshiradi.

Fan boshqa yo‘nalishlar bilan integratsiyalashgan holda o‘qitilganda yanada katta natija beradi. Pedagogika, psixologiya, menejment, marketing va iqtisodiyot fanlari bilan uyg‘unlikda olib borilgan o‘qitish talabalarda kompleks kasbiy tafakkurni shakllantiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, “Kasb-hunarga yo‘naltirish” fani oliy ta‘lim tizimining ajralmas qismi bo‘lib, u talabalarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishini ta‘minlashga qaratilgan. Fan o‘qitilishining nazariy asoslari shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim, motivatsion rivojlanish, mehnat bozori bilan integratsiya hamda innovatsion yondashuvlarga tayanadi.

Ushbu fan orqali yoshlar o‘zining hayotiy yo‘lini to‘g‘ri belgilash, jamiyatda faol o‘rin egallash va iqtisodiy taraqqiyotga hissa qo‘shish imkoniga ega bo‘ladilar. Shu boisdan, “Kasb-hunarga yo‘naltirish” fanini o‘qitish sifatini oshirish, uni zamonaviy texnologiyalar bilan boyitish hamda ilmiy asosda rivojlantirish oliy ta’lim muassasalari oldidagi ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ta’lim tizimini rivojlantirish to‘g‘risida”gi qarorlari va farmonlari.
2. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. — Toshkent: Adolat, 2021.
3. Karimov, N. va boshqalar. *Kasbga yo‘naltirish pedagogikasi*. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
4. Jalolova, D. *Kasbiy ta’limda shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv*. — Toshkent, 2022.
5. Xalilov, A. *Pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar*. — Toshkent: Oliy ta’lim nashriyoti, 2023.
6. www.edu.uz, www.lex.uz, www.pedagog.uz — rasmiy manbalar.